UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

Tunnistaminen, tunnustaminen ja sosiologia

Merikoski, Paula; Paju, Elina

2023-06-20
Westermarck-seura
http://hdl.handle.net/10138/566101
Merikoski, P & Paju, E 2023, 'Tunnistaminen, tunnustaminen ja sosiologia', Sosiologia, Vuosikerta. 60, Nro 2, Sivut 65-67. < https://journal.fi/sosiologia/article/view/131492 >

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

Pääkirjoitus

Tunnistaminen, tunnustaminen ja sosiologia

Elina Paju & Paula Merikoski

Lopetimme viime pääkirjoituksemme 1/2023 toiveeseen, että voisimme arvostaa toisiamme enemmän. Käsillä olevan lehden artikkelit haastavat pohtimaan arvostamista ja arvottamista pidemmälle. Jotta voisimme antaa arvoa eri asioille, ihmisille, ryhmille ja toimintatavoille, meidän täytyy tunnistaa ja tunnustaa ne.

Tunnustamisen tematiikkaa on käsitelty sosiologian ja sen lähitieteiden parissa jo pitkään. Tunnustamista sivuavat myös statuksen ja stigman käsitteet; kyse on ihmisen, ryhmän tai asian paikasta yhteisössä, perustavasta mukaan ottamisen ja ulossulkemisen jännitteestä. Axel Honnethin (2014: 329) mukaan tunnustaminen on yksilön tai ryhmän myönteisten ominaisuuksien vahvistamista. Hänen mukaansa tunnustaminen onkin yhteiskuntien järjestymisen perusta. Jotta ihmisellä voisi olla toimiva suhde itseensä ja ymmärrys itsestään, tarvitaan muiden antamaa tunnustusta. Michèle Lamont (2018) nostaa esille yhteiskunnallisen tarpeen tunnustaa erityisesti ne ryhmät, jotka eivät nauti laajaa yhteiskunnallista arvostusta. Kamppailut tunnustetuksi tulemisesta ovat viime vuosina synnyttäneet poliittista liikehdintää esimerkiksi *Black Lives Matter* ja *#MeToo* -liikkeiden tai Oikeus elää -mielenosoitusten muodossa. Tunnustamisen käsitettä onkin käytetty usein sosiaalisten ja poliittisten liikkeiden analyysissä. Lamont kuitenkin haastaa sosiologeja tarttumaan tunnustamisen teemaan syvemmin ja kehittämään systemaattista ymmärrystä tunnustamisen kuiluihin liittyen. Hän toteaa, että sosiologit ovat kyllä kunnostautuneet koulutukseen tai varallisuuteen liittyvien kuilujen ja vajeiden tutkimisessa; nyt olisi aika käsitellä tunnustamisen haasteita ja kuiluja ihmisryhmien välillä.

Tämän numeron artikkelit sivuavat mielestämme kiintoisasti tunnustamisen tematiikkaa, vaikka kummassakaan tunnustamisen käsite ei kulje tulkinnan tukena. Emmi Koskisen artikkelissa ääneen pääsevät tulevaisuuden odotuksistaan keskustelevat Asperger-henkilöt ja neurotyypilliset henkilöt. Koskinen tarkastelee keskustelunanalyysiä hyödyntäen, kuinka keskusteluissa rakennetaan toivoa ja hallitaan epävarmuutta, esimerkiksi goffmanilaisen kasvotyön keinoin. Koskisen artikkelin kautta voi kiinnostavasti pohtia tunnustamisen käsitteeseen liittyvää haastetta suomen kielen näkökulmasta. Englanninkielinen

tunnustamista vastaava sana *recognition* sisältää sekä tunnistamisen että tunnustamisen ajatuksen. Koskisen artikkeli herättää pohtimaan, miten eri tavoin vuorovaikuttavien henkilöiden kesken tunnistaminen ja tunnustaminen tapahtuu? Jos toinen vuorovaikutukseen osallistujista ei ota vastaan kasvoja säilyttäviä eleitä, miten vuorovaikutuksen osapuolten keskinäinen tunnistaminen ja tunnustaminen tällöin sujuu? Honnethillehan yksi perustavista tunnustamisen muodoista on läheissuhteissa – tai tarkemmin primäärisuhteissa – tapahtuva affektiivinen tunnustaminen. Honnethia on kritisoitu primäärisuhteen (erityisesti äidin ja lapsen suhteen) sisältämistä universalismin ja ontogenetiikan olettamuksista (esim. McNay, 2008) ja hän onkin myöhemmin pyrkinyt täsmentämään, että tunnustaminen on aina historiallisesti muuttuvaa (esim. Marcelo, 2013). Tästä täsmennyksestä huolimatta affektiivinen tunnustaminen toimii Honnethin mukaan ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja jokaisen ihmisen itsesuhteen perustana. Vaikka Koskisen kuvaamat vuorovaikutustilanteet eivät sijoitu primäärisuhteiden maailmaan, voisi kuvitella, että toistuvasti tapahtuva tunnistamatta ja tunnustamatta jääminen vaikuttaa siihen, millainen käsitys ihmiselle itsestään muodostuu.

Jos Koskisen artikkelin kautta voimme pohtia sitä, miten tunnustaminen tapahtuu kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa, tarjoaa Mikko Jauhon artikkeli puolestaan näkymän eri ryhmien väliseen tunnustamiseen ja laajempiin yhteiskunnallisiin kiistoihin tiedosta. Käyttäen vähähiilihydraattista ruokavaliota ja oikeaan ruokavalioon liittyviä terveyskiistoja esimerkkinä, Jauho pohtii artikkelissaan, miksi tietyissä konteksteissa syntyy jännitteitä liittyen kokemustietoon ja mitkä seikat johtavat kokemusten torjumiseen tai hyväksymiseen. Vaikka artikkeli ei käsittele kokemusasiantuntijoiden poliittista kamppailua tai sosiaalista liikehdintää oman äänen validoimiseksi, sen kautta on mahdollista pohtia tunnustamiseen kytkeytyviä legitimiteetin muotoja. Kun karppaamisen kokemusasiantuntijoiden omaama tietoa ei oteta todesta tai sitä ei rinnasteta lääketieteen tietoon, on siinäkin kyse yhteiskunnallisesta arvonannosta ja tunnustamisesta. Kokemus siitä, että ei tule tunnustetuksi, voi aiheuttaa kärsimystä (McNay, 2008), joka on mahdollista kanavoida poliittiseksi toiminnaksi, aivan kuten esimerkiksi BLM- tai Oikeus elää -liikehdinnän kohdalla on tapahtunut. Jauhon artikkelin tarkoituksena ei ole tarkastella terveyskiistoihin sisältyvää potentiaalia sosiaalisen ja poliittisen liikehdinnän syntymiseen, mutta tunnustamisen analyysin kautta hänen esittelemiensä kiistojen voi ajatella olevan kenttiä tällaiselle liikehdinnälle. Terveyskamppailuissa, kuten muissakin yhteiskunnallisissa jännitteissä ja episteemisissä kamppailuissa, on lopulta kyse siitä, kenen tieto ja kokemus tunnustetaan tärkeäksi, todenmukaiseksi ja legitiimiksi.

Tiedon ja tietämisen tematiikka on läsnä myös Antti Ranniston ja Minttu Tikan keskustelunavauksessa, jota varten he ovat haastatelleet tekoälyn sosiologiaa herättelevää Massimo Airoldia. Airoldi pyrkii ajattelussaan soveltamaan Bourdieun habitus-käsitettä myös algoritmisiin toimijoihin. Haastattelu keskittyy erityisesti Airoldin kirjan *Machine Habitus: Toward a Sociology of Algorithms* (2021, Polity Press) teoksen luotaamiseen ja sen sosiologisten kytkösten avaamiseen. Siten haastattelu toimii oivana johdatuksena Airoldin ajatteluun. Tässä numerossa on myös liitteenä perinteinen sosiologipäivien kooste. Tampereen yliopistossa järjestettyjen päivien teema oli tällä kertaa ”tieto ja epäilys”, ja tiedon ja epäilyn kysymykset olivatkin läsnä sekä *keynote*-puheenvuoroissa että useiden työryhmien aiheissa.

Kirjallisuus

BGONÇALO, MARCELO. 2013. “Recognition and Critical Theory: An Interview with Axel Honneth.” *Philosophy and Social Criticism* 39(2): 209–221.

HONNETH, AXEL. 2014. *The I in We: Studies in the Theory of Recognition*. Cambridge: Polity Press.

LAMONT, MICHÈLE. 2018. "Addressing Recognition Gaps: Destigmatization and the Reduction of Inequality." *American Sociological Review* 83(3): 419–444.

MCNAY, LOIS. 2008. "The Struggle with Recognition: Subjectivity, Suffering and Agency." *Sociological Theory* 26(3): 272–296.